

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális, Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkársága 2012 nyarán hirdette meg „Hogyan őriztük meg...” című pályázatát olyan házaspárok részére, akik legalább 40 éve házasok. A pályázat célja az volt, hogy – hiteles történeteken keresztül – mintákat adjon a fiatalabb korosztálynak a házasság értékteremtő, értékeket megtartó intézményéről. A pályázat kiírója ezért olyan írásos pályaműveket kért a jelentkezőktől, melyek bemutatják a fiatalabb generációk részére, hogy mi erősítette, erősíti a házaspárok közötti köteléket, mi segítette át a házaspárokat az érzelmi hullámvölgyeken, nehezebb társadalmi-történelmi időszakokon, mi tette a házasságot tartalmassá, az összetartozás-érzést magától értetődővé.

A felhívásra 997 érvényes pályamű érkezett. A zsűri, melyet Lackfi János költő, író vezetett, 10 díjazottat és 40 különdíjast nevezett meg. Örömmel élünk a lehetőséggel, hogy a nyertes művek közzétételében részt vehetünk.

Bali Zoltánné

A szeretet gyöngysora

Tavaly, az ötvenedik házassági évfordulónkra az unokámtól kaptam egy színes gyöngysort. Ötven darab gyöngyörű, különböző kristályból fűzte fel nekem. El is sorolta mindegyiknek a nevét, van közte rózsakvarc, ametiszt, hegyikristály, achát, jáde, és még sok más, aminek a nevét sem tudtam megjegyezni. De mindegyik csillogó, változatos színű. Azt mondta Bettina, hogy minden gyöngyszem egy-egy évet jelent, és majd a következő években hozzáfűzi az újabbakat is, hogy aztán végül egy hosszú-hosszú nyaklánc legyen belőle.

Azóta itt van ez a gyöngysor a kisasztalon a konyhában. És amikor ránézek, eszembe jutnak az eltelt évek.

Esténként, amikor a férjemmel csak üldögélünk a félhomályban, mert még nem akarunk villanyt gyújtani, kézbe szoktam venni. Morzsolgatom a színes gyöngyöket, akár egy rózsafüzért, és jönnek elő az emlékek.

„Emlékszel...?” – kérdezem, „És arra emlékszel...?” – kérdezi a férjem, és sorra felidézzük azokat az együtt megélt, régi eseményeket. Újra lehet örülni annak, ami akkor öröm volt, megkönnyebbülten emlékezni arra, ami akkor olyan nehéz volt, de szerencsére már elmúlt. És aztán lehet mosolyogva zsörtölődni azon is, amikor ugyanarra a dologra olyan eltérően emlékezünk vissza.

A gyöngysor csatja jelképezi az első találkozásunkat. Azt, ahol ezek a szemek elkezdtek összekapcsolódni.

Emlékszem, 1960 márciusában végigsírtam a hosszú vonatutat az Alföld közepétől a Dunántúl túlsó feléig, életem első munkahelyére utazva. A Kunszentmárton környéki tanyavilágból indulva, Szegeden végeztem el a védőnőképző iskolát, és az ország másik felére, a Vas megyei Celldömölk közelében levő kis faluba, Egyházashetyére helyeztek dolgozni. A közelebbi állásokat azok a társaim kapták, akiknek már férjük, vőlegényük volt. Nekem, mint egyedülállónak, muszáj volt elfogadnom a távoli helyre szóló, másfél éves kötelező kirendelést.

Még sosem voltam ilyen messze a családomtól, úgy éreztem, nem fogom ezt kibírni. A hosszú úton minden utas engem vigasztalt. Egy kedves, idős néni azt mondta: „Meglátja, aranyoskám, majd talál magának ott egy szép fiatalembert, és mindjárt nem is akar visszajönni.”

El sem tudtam képzelni, hogy nekem megtetsszen ott, abban az idegen környezetben bárki is.

Aztán megérkeztem, és nem változott a véleményem. Kedves, de idegen emberek voltak körülöttem, ráadásul pályakezdőként rögtön egy nagy körzetbe kerültem, hét falu kismamáit, csecsemőit kellett egyedül ellátnom. Minden este sírva összecsomagoltam a bőröndömet, és azt mondtam az idős szállásadó néninek, akinél laktam, hogy én holnap biztos, hogy hazautazom, nem maradok tovább. Ő megértően bólogatott. Aztán persze reggel csak kicsomagoltam a ruháimat, és mentem dolgozni.

Így teltek az első hónapok.

Aztán eljött július utolsó vasárnapja, a falusi búcsú napja. Egy idősebb, háziapolónő koléganőm, aki kedvesen anyáskodott felettem, megbeszélte a lányával, akinek már komoly udvarlója volt, hogy vigyenek el engem is este a bálba. El is mentünk, és ott üldögéltünk hármásban az asztalnál. Utólag kiderült, hogy a fiú nagy gondban volt, mert nem tudta eldönteni, melyikünket vigye el táncolni. A barátnőjét szerette volna, de nem akart engem, az idegen lányt egyedül ott hagyni az asztalnál. Ha meg engem kér fel, tudta, hogy akkor a barátnője végigduzzogja az este hátralevő részét. Nagyon megkönnyebbült hát, amikor meglátta az asztal mellett elmenni egy ismerőst. Gyorsan megszólította, majd megkérte, hogy táncoljon már egyet az új lánnyal.

Csinos, bajszos, jóvágású fiatalember volt az első táncpartnerem. Agronómusként dolgozott a szomszéd faluban. Táncoltunk, beszélgettünk. Aztán felkértek mások is, megismertem több falubeli fiataalt, de a bajszos agronómus újra és újra visszatért. Aztán a végén ő kísért haza.

- Emlékszel?

Másnap már többen is jóindulatúan figyelmeztettek a faluban, hogy vigyázzak ezzel az agronómusmal, mert már több lánynak is udvarolt, de egyiket se akarta feleségül venni. Én meg úgy voltam vele, hogy ez nekem nem gond, hiszen én alig egy év múlva, ha letelik a kötelező munka, visszamegyek az Alföldre. Addig meg beszélgethünk időnként.

Közben kaptam végre egy saját kis szolgálati szobát az általános iskola egyik szárnyában, és odaköltözhettem. Apró kis szoba volt, de nagyon boldoggá tett, hogy a sajátom.

És Zoli, a későbbi férjem, merthogy ő volt természetesen a bajszos agronómus, egyre gyakrabban motorozott át a szomszéd faluból hétvégenként, hogy meglátogasson. És aztán egyszer csak nem csomagoltam többet a bőröndbe, bekerült az ágy alá, üresen.

- És arra emlékszel – kérdezi a férjem –, amikor bőrig áztam a motoron, és az ónos esőtől már keményre fagyott a nadrág rajtam, amikor odaértem? Ott szárítottuk a kis kályhánál.

Emlékszem. És arra is, ahogy lélegzetünket visszafojtva, a nevetéstől fuldokolva hallgattuk, ahogy a folyosó másik végén lakó kis tanárnő kopogtat az ajtómon, és azt kérdezi: „Itthon vagy, Zsuzsa? Mit csinálsz, horgolsz?”

És emlékszem, amikor tavasszal, az egyik hétvégén váratlanul megérkezett hozzám az Alföldről az édesanyám és a nővérem. Zoli természetesen akkor is nálam volt.

Kiderült, hogy a faluból egy „jószándékú ismerős” – valószínűleg egy féltékeny korábbi barátnő – levelet írt a szüleimnek, hogy jöjjenek, mert a lányuk nem tud vigyázni magára.

Ott álltunk, elég nagy zavarban, és elhangzott a kérdés: „Mi a szándéka, fiatalember?”

És az én leendő férjem határozottan kihúzta magát, és kijelentette: „El akarom venni a lányukat feleségül.”

- Emlékszel?

Nyár elején már Zolival együtt utaztunk haza a tanyára, a hivatalos lánykérésre. Itt már csak arra kellett vigyáznunk, nehogy kiderüljön, hogy mi a foglalkozása. Édesapám régi vágású, gazdálkodó parasztemberként élete végéig sérelmezte, hogy bekényszerítették a téeszbe, és nagyon rossz véleményrel volt a könyvekből tanult, ugribugri agronómusokról. A leendő vejétől pedig elvárta, hogy értsen a mezőgazdasági munkákhoz. Ez még ment is volna, de az egyik nagy próbatétel az volt, amikor kimentek a földekre kaszálni. Zoli valóban jól ismert mindent, nem keverte össze a búzát a rozssal, édesapám elégedett volt addig vele. Viszont kaszálni gyerekkora óta utált, sose tudott igazán. Úgyhogy szorongva vártam az estét, és nagyon büszke voltam rá, amikor a nap végén, eléggé elgyötörtén, de győztesen jött meg a munkából, és édesapám megállapította:

- Rendes ember, tud dolgozni. Mikor legyen akkor az az esküvő, gyerekek?

- Emlékszel?

- Emlékszem, a végén már folyt az izzadás a szemembe, alig láttam a sorokat, de igyekeztem egyenesen kaszálni, mert nagyon feleségül akartam venni azt a tanyasi leányzót, aki a házban várt rám.

És 1961. augusztus 24-én megvolt a hivatalos, tanácsi esküvő Egyházashetyén, utána pedig 27-én a nagy lakodalom az Alföldön, kint a tanyán. Aztán persze édesapámnak is elárultuk, hogy a veje agronómus. Hümmögött egy ideig, aztán elfogadta:

- Azért még rendes ember. Kaszálni úgysem a könyvekből tanult meg.

Ezzel elkezdődött a közös évek hosszú gyöngysora.

Nem volt könnyű az első időszak. Volt pár bútorunk, egy kis szoba-konyhás szolgálati lakást kaptunk, és mind a ketten sokat dolgoztunk. Én akkor tanultam meg főzni, abból a régi, Horváth Ilona-féle szakácskönyvből. Kertünk nem volt, a falusi kis boltban zöldségfélét nem lehetett kapni, ezért ha valami kellett, a 20 kilométerre levő városba mentünk be motorral. Heti étrendet írtam, hogy mikor mit akarok főzni, és ahhoz vásároltunk. Nem minden étel sikerült úgy, ahogy szerettem volna, de Zoli zokszó nélkül megette azt, amit elé tettem.

- Emlékszel? Az első bútorainkra, a konyhaszekrényre. A régi, zománcos lavórra, a pléhkádra. Amikor még az udvarról, kerek kútról hordtuk a vizet. És egyszer sírva találtál, amikor jöttél haza, mert nyolc hónapos terhesen akkora hasam volt, hogy nem tudtam a mosóteknő fölé hajolni, nem tudtam kimosni.

- És emlékszel, amikor megvettük az első, keverőtárcsás mosógépünket? A téasztól kértem traktort, azzal hoztuk meg a városból.

- Emlékszel, amikor mondtam, hogy veled még veszekedni sem lehet?

Mert ennyi évtized alatt nem volt közöttünk veszekedés. Voltak feszültebb időszakok, de kiabálás sosem. Eleinte én gyakran megsértődtem, mert úgy éreztem, nem azt kaptam tőle, amit szerettem volna. Más családból jöttünk, másféle szokásokat hoztunk magunkkal. Olyan egyszerű dolgok, amik nekem természetesek voltak, neki eszébe se jutottak. Ezt eleinte nem értettem, azt hittem, hogy csak nem akarja megtenni, és megsértődtem. Napokig nem szóltam hozzá, ő meg nem tudta, mi történt.

Aztán úgy két nap múlva csöndben megkérdezte: „Most mondd meg, mi bajod van?” Én pedig rájöttem, hogy már nem is emlékszem, min sértődtem meg annyira. Vagy pedig, hogy már nem is olyan fontos az, amiért napokig magamban dúltam-fúltam. És aztán kiderült, hogy ő észre se vette azt, amit én olyan lényegesnek gondoltam, és nem is érti, miért olyan nagy dolog.

Úgy döntöttem, nem éri meg haragot tartani.

Aztán az évek alatt egyre jobban megismertük egymást, én már nem vártam el tőle, hogy olyan legyen, mint amit a szüleimnél láttam, ő pedig megértette, hogy vannak dolgok,

amik nekem sokat jelentenek. És új, saját családi szokásaink lettek.

Például az, hogy a békés, örömteli ünneplés fontosabb annál, hogy a naptár szerint pontosan mikorra esik egy-egy születésnap, névnap. Hogy az ünnepek dátumánál sokkal lényegesebb, hogy ráérjünk egymásra figyelni, és örüljünk a családi együttlétnek akkor, amikor görcsösség nélkül sikerül megteremteni rá az időt. Vagy az, hogy mi nem meglepetést akarunk adni egymásnak az ünnepek idején, mert az okozhat csalódást is, hanem örömet, tehát olyan ajándékot veszünk egymásnak, amit a másik valóban szeretne. Nem próbáljuk meg kitalálni egymás titkos gondolatát, mert ha az egyikünknek nem sikerül, akkor a másik csalódott lesz, hanem együtt tervezgetjük, és együtt vesszük meg azt, aminek így biztosan mindannyian örülni tudunk.

Aztán valóban családdá váltunk, megszülettek a gyerekek. 1962 szeptemberében Nóra lányunk, 1966 májusában Zoltán fiunk.

- Emlékszel? Hány éjszakán át járkáltunk a szobában fel-alá, felváltva ringatva Nórit, aki az első évben szinte az összes éjszakát végigsírta.

Aranyos, mosolygós kisbaba volt a lányunk, napközben alig volt vele gond, evett, nézegetett a kiságyában. De az éjszakákat végigsírta. Csak úgy maradt el, és aludt rövid időszakokat, ha valamelyikünk sétált vele a szobában, és halhán dúdolt neki. Amint letettük a kiságyába, azonnal kétségbeesetten sírt.

Nem volt könnyű időszak. Akkoriban három hónap után vissza kellett menni dolgozni. Nórira napközben a szomszéd idős néni vigyázott, aki később pótnagymamaként szinte családtag is lett. Nappal mindketten dolgoztunk, éjszaka pedig egymást váltva ringattuk a lányunkat, vagy próbáltunk pár órát aludni.

Aztán ahogy nőni kezdett, egyre hosszabb időszakokra lehetett letenni az ágyba. De még sokáig nehezen aludt el. Aztán amikor az öccse megszületett, az első pár hónap után már együtt átaludták az éjszakákat.

- És emlékszel, mennyire megrémültünk, amikor Nóri másfél évesen a tanyán majdnem megfulladt?

A szüleimnél voltunk látogatóban, kint a tanyán, több kilométerre a várostól, orvostól. A lányunk akkoriban tanult jární, már nem maradt meg ölben evés alatt sem. Még a szájában volt a

falat, amikor elindult, de elvesztette az egyensúlyát, és hanyatt esett. Az étel lecsúszott a torkára, és fuldokolni kezdett. Hiába kaptunk fel, ráztuk, nem kapott levegőt, és már kezdett elernyedni a teste. Én már nagyon kétségbeestem, amikor az apja valahogy egy utolsó, határozott ütéssel kimozdította az ételdarabot a torkából, és a gyerek végre felsírt, újra lélegzett. Az a rémület és az a megkönynyebbülés még ma is bennem van. És az emlék, hogy a férjem megmentette a lányunk életét.

És persze a rengeteg örömteli emlék a két gyerekről. Az első lépések, az első szavak. A lányunk határtalan öröme, amikor meglátta az újszülött kisöccsét. A közös játékaik, ahogy Nóri anyáskodik Zoli felett, Zoli pedig ragaszkodóan követi a nővérét, bárhova is megy. Az érettségijük, a ballagásuk, ma már mindkettőnek diplomája van. És ma is jó testvérek.

És még mennyi minden van ezekben az összefűzött gyöngyszemekben! Az, ami egykor apró kis esemény volt, szívmengetően fontossá válik az évek múlásával, és az egykor olyan nagynak megélt élmény is belesimul a gyöngyök sorába.

- Emlékszel, mekkora öröm volt, amikor meglett az első autónk, az a kék Skoda Octávia!

Addig a városba motorral mentünk, mert a busz nagyon ritkán járt, a szüleimhez eljutni látogatóba pedig kétnapos vonatút volt, Pesten meg kellett szállnunk a rokonoknál. De a két gyerekkel ez már egyre nehezebben ment. Nóra lányunk akkoriban már nem az éjszakákat, hanem a vonatutakat sírta végig vigasztalhatatlanul, a felszállástól kezdve a megérkezésig. 1968-ban tehát, a zárszámadás utáni pénzből megvettük részletre az első autónkat. Nagy csoda volt, a miénk volt a negyedik autó a faluban. És végre rossz időben is be tudtunk jutni a városba, és kicsit gyakrabban mehettünk az Alföldre.

- És emlékszel, hogy Kecskeméten mindig eltévedtünk?

Persze, hiszen azóta is, az évtizedek alatt akárhányszor mentünk, mindig eltévedtünk a lekanyarodást, és csak két felesleges kör után találtuk meg a Kunszentmárton felé vezető utat. Ezt egy idő után már be is terveztük, nagy családi kaland lett, és vidáman készültünk rá, hogy na, most hol fogunk eltévedni. És bárhogy figyeltünk, egy idő után mindig elveszett alólunk a főút, és különböző kanyarok után ugyanahhoz a kis utcához értünk, ahonnan aztán már tudtuk,

hogy ha ide tévedtünk, akkor most innen merre van a kifelé vezető irány. Csak az utóbbi években, mióta nem a férjem vezet, hanem a fiunk visz el minket a rokonokhoz, most lett egyenes az út. De az „eltévedtünk, mint Kecskeméten” szólás azóta is hozzátartozik a családi hagyományhoz.

Akkor, a hatvanas évek végén nagyon eltévedtünk az autó adta mozgásszabadságot. De négy év múlva mégis eladtuk a kocsit, mert egy sokkal nagyobb feladatba vágtunk: elkezdtünk építkezni, és szükségünk volt a pénzre.

- Emlékszel, amikor egy lapáttal, egyedül kezdtem el kiásni a házunk alapzatát?

- És emlékszel, hogy milyen sokan jöttek oda, és segítettek ásni, alapozni, majd később betont keverni, téglát adogatni pár órát vagy fél napot?

Nehéz időszak volt az építkezés. Munka után mentünk a házhoz, amit lehetett, a férjem saját kezűleg csinált meg. És szívmengető emlék, hogy a falubeliek közül milyen sokan jöttek oda segíteni, csak úgy, baráti szívességgént. Jó volt érezni, milyen sok jó ismerősünk van már.

És két év kemény munkával, anyagi próbatételekkel, de elkészült a házunk! Hatalmas öröm volt, naponta megújuló csoda, hogy a víz a csapból jön, és nem a közös udvari kútról kell hozni, hogy a melegvizet a bojler adja, és nem fazékban kell forralni, hogy elég a pincében a kazánt megrakni, és minden helyiségben meleg van. A ház alaprajzát a férjem tervezte meg, a konyhában előre megvolt a helye, hogy hova kerül az asztal, a szekrény, a szobák úgy nyíltak, ahogy vágytunk rá, az ablakokból az utcát láttuk, nem egy szűk kis udvart. Az álmunk vált valóra. Mindenkinek és mindennek megvolt végre a helye az új otthonunkban.

Aztán teltek az évek, a gyerekeink megnőttek, diplomát szereztek, távol kezdtek dolgozni, a fiunk megnősült. Nyugdíjba mentünk mind a ketten, a kertben dolgoztunk. A faluban sorra mentek el a mi korosztályunkhoz tartozók, egyre kevesebb régi barát, ismerős maradt. A fiatalok közül, aki tehetett, elköltözött a városba.

1996 januárjában elcsúsztam a jeges úton. Nem tört el szerencsére semmim, de erősen megütöttem magam. És amíg a sajgó lábamat borogattam, elgondolkodtam azon, hogy milyen messze is vagyunk a gyerekeinktől. Mindketten kétszáz kilométerre élnek tőlünk, a lányunk Budapesten,

a fiunk Dunaújvárosban, havonta egyszer látjuk őket. És ha a fiunknál megszületik az unoka, alig fogunk vele találkozni. Mi lenne, ha mi, szülők költöznénk közelebb a gyerekeinkhez?

- Emlékszel? Félttem, mit fogsz szólni hozzá. Nagyon nehéz döntés volt.

Hogyan lehet itt hagyni azt a házat, amit a saját kezünkkel építettünk, amit azóta is, több mint harminc éve szíjgöndörünk? Hogyan lehet itt hagyni ezt, amit magunk köré, magunknak építettünk, és ilyen idős korban hogyan tudunk megszokni vajon egy másik, idegen otthont? És itt hagyni a kertet, amiben az általunk ültetett gyümölcsfák teremnek, a férjem szeretett szőlőlugását a korán érő csemegeszőlővel, az általam bujtott rózsabokrokat a virágoskertben, a házra magasan felfutó lilaakác-bokrot, és ezt a vidéket, amit évtizedek óta ismerünk.

Hogyan lehet elmenni innen akkor, amikor ezt csak egy gondolat mondja, és nem a kényszer?

Mind a ketten az állandóságot szeretjük. A férjem a szomszéd faluban nőtt fel, itt dolgozott egész életében, ebből a faluból ment nyugdíjba. Én sírva jöttem ide harminchat évvel ezelőtt, és azt hittem, a másfél évet se bírom ki. És harminchárom év után innen, az életem első munkahelyéről mentem nyugdíjba. Az összes gyerek, aki azóta itt született, az én gyerekem-gondozottam volt. El lehet-e innen költözni?

Én azt éreztem, hogy el tudnék menni. A családdhoz, a gyerekeinkhez közelebb.

De tudtam azt is, hogy a férjem élete munkája ez a ház, ez a környezet. És ez az ő szülőföldje, neki itt vannak a gyökerei. Ennyi idősen tud-e, akar-e váltani?

Tudtam, hogy neki lesz nehezebb meghozni ezt a döntést. És azt is, hogy bárhogy határoz, tiszteletben tartom, nem fogom győzködni.

Pár nap gondolkodás után a férjem rábólintott: „Jól van, próbáljuk meg. Ha tisztességes áron el tudjuk adni ezt a házat, akkor rendben van, költözzünk.”

1972-ben nagyon jó döntésünk volt, hogy vállaltuk a nehézségeket, és felépítettük ezt a házat, ahol annyira szeretünk lakni. És 1996-ban nagyon jó választásunk volt az, hogy eladtuk a házat, és egy Dunaújváros melletti faluba költöztünk. Most, tizenhat év után is naponta emlegetjük: „Emlékszel, milyen jó, hogy akkor

elcsúsztam azon a jeges úton. Mennyi-mennyi jó dolog történt velünk azóta itt, amit nem tudtunk volna onnan, távolról megélni.”

A ház árából nemcsak magunknak sikerült másik, megfelelő lakást venni, hanem mind a két gyerekünket segíthettük abban, hogy saját otthonuk legyen. Így most sokkal gyakrabban látogathatnak meg minket, nem kell ehhez hosszú, kétszáz kilométeres utat megtenniük. Benne lehetünk a mindennapjaikban, nem csupán távoli szemlélők.

Mi is gyakrabban utazhatunk el hozzájuk, láthattuk, hogyan szépül a Pesten lakó lányunk lakása, és hogyan épül fel, lesz egyre otthonosabb a fiunk családi háza.

A menyünkkel kapott fiúunokánk a házzal szembeni pályán tanult meg focizni úgy, hogy később komoly klubokban is játszott. A szemünk előtt nőtt fel a kicsit botladozó kisfiúból majd két méter magas, csinos fiatalemberré.

A most tizenkét éves lányunokánkkal is sokkal szorosabb a kapcsolatunk, mintha csak távoli nagyszülők lettünk volna. Nálunk ismerkedhetett meg a kerti növényekkel, itt evett először frissen szedett zöldborsót, fáról szedett cseresznyét. Itt barátkozott össze kutyával, macskával, a nagypapjával együtt lelkesen figyelték a kertben a madarakat, és a nagy diófánkon tanult meg fára mászni. Az iskolai szünetekben ki tud jönni hozzá, velem gyúrja a kakaós gombóchoz a tésztát, a nagypapjával barkácsol a műhelyben.

A szőlőlugas itt már magasabbra fut a falon, mint a régi házban, a rózsák is virulnak, a kertben teremnek a gyümölcsfák. És bár idegenként érkeztünk, pár év alatt az itteni nyugdíjasklub révén szinte a fél falut ismerjük már, jó barátságokat kötöttünk.

És ez a döntés közelebb hozott minket egymáshoz. Mert a költözés nem volt egyszerű. Egy család életének összegyűjtött holmijait kellett megfogni, válogatni, pakolni, és amit érdemes, átmenteni az új életbe. És lehetőleg mindent szeretnénk volna megtartani, amit lehetett. Ezért hamar kiderült, hogy ezt a költözést nem lehet egy teherautó-fordulóval megoldani. Úgyhogy vettünk egy használt kis Barkast, és azzal kezdte el a férjem adagonként átköltöztetni a barkácműhelyben, a garázsban, pincében, padláson összegyűjtött, számunkra fontos, értékes dolgainkat kétszáz kilométerrel távolabbra.

Este bepakolt, kora reggel elindult, odaérkezett, lepakolt, megette a magával vitt szendvicset, majd visszaindult. Időnként meg kellett szerelni az autó akadozó alkatrészeit, ezért előfordult, hogy nagyon későn ért haza. Akkor még nem volt szokás a mobiltelefon, ezért én minden ilyen nap, reggeltől estig izgultam, hogy mi van vele, szerencsésen odaért-e, visszaér-e. Tizenegy forduló után, a végén a nagy bútorokat még egy nagy teherautóra pakolva aztán elhoztunk mindent, amit szerettünk volna. A gereblyéket, a tyúkketreceket, a bicikliket, a gyerekek általános iskolás tankönyveit és megőrzött füzeteit is, amit mostanában az unokánk nézeget érdeklődve.

Itt is felépült a garázs, lett műhely, veteményeskert és virágoskert is. És lett sok új ismerős, új barát, amit nem is reméltünk volna.

Itt is itthon vagyunk már.

És még mennyi minden történt az elmúlt ötven év alatt! Mennyi aggodás, és mennyi szerencsés, boldog befejezés.

- Emlékszel? Amikor az egyik télen traktorral mentetek kenyérért a városba, de elakadtatok a hófúvásban, és nem értetek haza éjszakra. Ítéletidő volt, nagy hideg, viharos szél. Egész éjjel ültem az ablaknál, és vártalak.

- Az mentett meg minket, hogy be tudtunk jutni az út melletti, régi pálinkafőzde épületébe, és ott húztuk ki az éjszakát. Aztán másnap egy nagyobb traktorral mentettek ki minket.

- Amikor végre hazaértél, a bőrcsizma úgy rá volt fagyva a lábadra, hogy egy ideig le se lehetett húzni. És a legnagyobb ijedség, amikor 1985-ben leestél a fáról, és majdnem eltört a nyakcsigolyád! Tehetetlenül feküdtél, a gyerekekkel hoztunk be a házba, mert nem akartál orvost, nem akartál kórházba menni. Egy napba telt, mire a fájdalom miatt mégis beleegyeztél, hogy bevigyen a mentő.

- De azt is megúsztam, pedig csak pár centin múlt, hogy fejjel előre a fűzfa alatti füves részre zuhantam, és nem a betonra. Azóta is kisé akad a nyakam, ha hátra akarok nézni, de hát már nem forgatom a fejemet a lányok után!

- Mennyit aggódtam a sok cigaretta miatt is. A rengeteg munka miatt napi két és fél dobozzal szívált, azt az erős Románcot, reggelente hosszú ideig köhögtél, sovány voltál. Fél-tettelek, dehát hiába beszéltem neked.

- Tizennyolc éves koromtól cigarettaztam. Aztán negyvenévesen, szilveszter este elszívtam az utolsó szálát, és azt mondtam: befejeztem. És azóta nem gyújtottam rá. Egy ideig persze rágtam a rágót, ettem, mert az étvágyam is megjött, meg is híztam egy kicsit. De azóta nincs cigarettaszag a lakásban, és nincs reggeli köhögés.

- És amikor tavaly elestem, és eltört a vállam, te aggódtál értem. Kísértél az orvoshoz, röntgenre, és aztán hetekig ápoltál, mert egyedül nem tudtam se öltözködni, se enni. Főztél, takarítottál, és te mosdattál le a kádban.

És a sok kedves, szép emlék.

- Emlékszel, amikor először vittél ki magaddal vadászni, egy holdfényes éjszakai lesre? Azt hittem, megindult az erdő mellettem, akkora robaj támadt, én pedig gondolkodás nélkül, villámgyorsan felmáztam arra a fára szeretl lesre.

- Csak egy őzbak ijedt meg tőled, és ugrott el a sűrűben. Aztán pedig több mint félórát könyörögtem neked, hogy mássz már le, elmúlt a veszély.

- Csakhogy azóta sem tudom, hogyan jutottam fel arra a fára, mert lefelé jövet kiderült, hogy több lépcsőfok is hiányzik, és úgy tűnt, ott ragadok fenn. Aztán csak lesegítettél valahogy, fogtad a lábam, és úgy magyaráztad, hogy most ide tedd, jó, most a következő lépés, mindjárt lent vagyunk.

- És később minden tavasszal, már a gyerekekkel mentünk hóvirágot szedni az erdőbe, ősszel pedig gombászni. Milyen örömteli családi események is voltak azok!

- Negyvenévesen szereztem meg a jogosítványt, és te tanítottál vezetni, nagy türelemmel. Pedig mindig féltetted a kis Trabantunkat, de ha kértem, beültél mellém, és mentünk ki a faluvégi kis utakra gyakorolni.

- Elsőre át is mentél a vizsgán. És akkor képedtem el csak igazán, amikor egy télen, a tükörsima jeges úton is eljöttél értem a városba a vasútállomásra, minden gond nélkül.

- Bár amikor kiszálltam ott a kocsiból, és kiderült, hogy szinte korcsolyázni lehetne az aszfalton, már értettem, hogy miért találkoztam olyan kevés szembejövő járművel az úton.

Olyan sok a szép emlék, van miről beszélni. Összesen két olyan dolog van, amit

nem szoktunk emlegetni, de mindketten tudjuk, hogy ez is benne volt az elmúlt időszakban.

Az eltelt több mint ötven év alatt egyszer, egyetlen egyszer gondoltam azt, hogy nem érdemes tovább fűzni ezt a gyöngysort. Régen volt már.

A fiunk három éves volt, a lányuk hét, amikor úgy éreztem, hogy nagyon magamra maradtam. A férjem szinte folyamatosan dolgozott a térszben, a betakarítások idején gyakran csak azért jött haza, hogy tiszta ruhát vegyen, aztán ment is vissza, éjszaka a kukoricaszárítóban ügyelt, hétvégeken is a földeket járta. Időnként továbbképzésekre is elküldték, olyankor hetekre elment. Én pedig egyedül voltam a két gyerekkel. Úgy gondoltam, hazaköltözöm a szüleimhez, ott legalább családban érezhetem magamat. Levelet írtam a nővéremnek, hogy jöjjön el értem, és segítsen elköltözni. A férjemnek még nem szóltam, vártam, hogy hazajöjjön, és megbeszélhessük ezt.

Aztán megérkezett, és a két gyerek akkora örömmel ugrott a nyakába, annyira örültek az apjuknak, hogy csak álltam, és nem tudtam szólni. Úgy éreztem, nem vehetem el tőlük az apjukat, még ha ilyen ritkán látják is.

Így aztán, mikor megjött a nővérem, az csak egy rokoni látogatás lett. Egyedül utazott vissza.

Aztán telt az idő, a gyerekek nőttek, a munka időnként már kevesebb lett, jutott idő családi kirándulásokra, elkezdtünk építkezni, és annyi minden kötött össze minket, így, családként, hogy többé nem volt hely benne más gondolatnak.

És egyetlen alkalommal éreztem féltékenységet. Több, mint tíz éve voltunk már házasok, és a férjem egy továbbképzésre járt hetekig kocsival. Hétvégenként jött haza, és vele utazott minden alkalommal egy falubeli lány is. Amikor az a lány megjelent, és beszállt az autóba csinosan, kisminkelve, és ahogy mosolyogva ránézett a férjemre, előntött a féltékenység. A férjem szerint persze ok nélkül, mert a lánynak udvarlója volt, és csak azért kacérkodott más férfikkal is, hogy azt a férfit döntésre készítse. Én azért azokban a hetekben rosszul éreztem magam.

Aztán a továbbképzésnek vége lett, a lány odaköltözött abba városba, egy idő után valóban férjhez ment, és aztán hallottuk pár év után, hogy el is vált.

Nekem pedig szerencsére többé nem volt okom a féltékenységre.

Az emlékek gyöngyei. Milyen sok van belőlük. És nem is csak ennek a fél évszázadnak az emlékei. Benne vannak, hiszen elmeséltük egymásnak, egymás gyerekkori emlékei. Tudom, milyen volt félárvaként, apa nélkül felnőni, és ő is tudja, milyen magányos kislánként éltem a tanyán. Tudom, mit érzett, amikor az elszabadult tehén vonszolta végig a réten a kezére csavarodó kötéllel, és ő is tudja, mennyire félttem gyerekként átmenni a nagy gyepen, ahol szabadon legeltek a vad szürkemarhák. Tudom, miket élt meg a nagyapja mellett tanulva a paraszti munkákat, és ő is tudja, milyen volt a bokáig érő sárban, vagy a térdig érő hóban a tanyáról bejutni az iskolába.

És a miénkhez tartoznak már a gyerekeink emlékei is, az ő sikereik a mi büszkeségünk. Az ő családjuk élményei a mi örömeink is. Általuk eljutunk olyan tájakra, megismerünk olyan dolgokat, amik a mi időnkbe nem fértek bele, de így, általuk a mi életünknek is a részévé válnak.

És mégis, mindezek csak az emlékek különálló gyöngyszemei lennének, és bármikor szétgurulnának, ha nem fűznék össze őket ott belül, láthatatlanul az az erős kötelék, a Szeretet.

Ettől lesz ugyanaz a kéz, ami ötvenkét éve először átfogta a derekamat azon a búcsúi bálon, ugyanaz a kéz, ami tavaly tartotta a derekamat, amikor törött vállal kellett besegíteni engem a kádba.

Ezért a kezem, ami fél évszázada a lisztet összegyúrta, hogy elkészítsem neked életem első krumpis pogácsáját, ugyanaz, amivel tegnap reumakenőccsel kenegtettem a fájós válladat.

És ugyanúgy ér össze a kezünk, ahogy ötven éve éjszaka egymás kezébe adtuk a nyugtalanul alvó lányunkat, ahogy együtt próbáltuk belebújtatni az anorákjába az örökmozgó fiunkat, ahogy a téglát adogattuk egymásnak a házunk építésénél, ahogy a megpakolt dobozokat nyújtottuk egymásnak a költözéskor, ugyanúgy adtuk egymás kezébe az ültetni való palántákat idén tavasszal.

Ugyanaz a kezünk, csak kissé fáradtabb, kissé ráncosabb.

Ezekkel a mozdulatokkal fűzzük egybe az emlékek gyöngyszemeit.

Így lesz belőle a Szeretet gyöngysora.

És remélem, még hosszan fűzhetjük egymás után a szemeket rajta.